

Հարթութեան Կտակ

12696

Օսկրի և Կիւսիս

891 99
7-28

Հմէր
1900

Սարգսյան Կրակ

ՕՍԷՓՆ ՈՒ ՎԻՇԱՊԸ

(ՀԵՔԻԱԹ)

ՏԻՄՈՒՄ

(Արտատպած «Արթիկ» ամսագրից)

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՂԱՀՐԱՊԵՆՆԵՆ

891.99

2-28

Հ Ո Ւ Հ Ի

Տպարան Ս. Մ. Մանանիկ-Յակոբյանցի

Типо-Литография А. М. Мугдусіанопова, въ Шушѣ.

1900

891.99

2-28

u.47.

ՕՍԷՓՆ ՈՒ ՎԻՇԱՊԸ

(ՀԵՔԻԱԹ)

(Արտատպած „ԱՂԲԻԻՐ“ ամսաթերթից)

1646

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՂԱՀՐԱՄԵՆԵԱՆ

2003

Հ Ո Ի Հ Ի

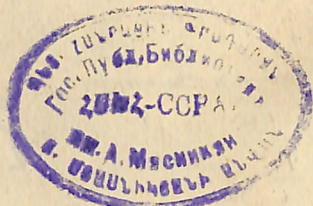
Տպարան Ա. Մ. Մանասի-Յակոբեանցի

Типо-Литография А. М. Мугдусіакопова, въ Шушѣ.

1900

2903

Дозволено Цензурою 15 Сентября 1899 г. г. Тифлисъ

4867
41

Հազարաւոր տարիներ մեզանից առաջ
սպրում էր մի մարդ: Նա երեք որդի
ուներ: Նրա որդիները դեռ շատ փոքր
էին երբ մեռաւ ինքը, ընտանիքի ամ-
բողջ հոգսը իր կնոջ վրայ թողելով, որը
իր սեփական աշխատանքով լաւ թէ վատ
կարողանում էր իր երեխաներին պահել:
Անգործ չէին նստում և երեխաները.
նրանք իրանց մօր հետ գնում էին հնձած
արտերը հասկ ժողովելու, տրորում էին
հաւաքած հասկերը և ցորենը նրանից-
քամելով բաժանում, անտառից շալակով
փայտ էին բերում և ալն: Մի օր երեք
եղբայրներն էլ միասին վերցրին իրանց
թուկերը և գնացին անտառից փայտ բե-
րելու: Յուրտ, ձմեռային օր էր. ձիւնը
քուլալ—քուլալ թափւում էր, քամին
վզվզում և պտույտներ անելով ձիւնը երե-
խաների երեսներով էր տալիս, իսկ նրանք

ոտաբորիկ, ցնցոտիներէ մէջ կորած, իւրաքանչիւրը իր կացինն ու պարանը ուսին, դրած, առաջ էին գնում: Բիչ ժամանակից յետոյ անտառ հասնելով, նրանք կտրատեցին փայտերը և շալակներ կազմեցին: Սկզբում, աշխատանքի ժամանակ նրանք չէին մրսում. բայց գործը վերջացնելուց յետոյ սկսեցին դողդողալ: Նորանք կամեցան մի չաղ կրակ անել և տաքանալ, բայց տեսան որ արէթը և կաճառը տանն են թողել: Երեքից ամենափոքրը բարձրացաւ մի ծառ, որ տեսնի արդեօք ուրիշ տեղ կրակ չէ երևում: Նա նկատեց, որ հեռու, շատ հեռու, անտառի խորքում մի ծուխ է բարձրանում: Նա իսկոյն լայտնեց եղբայրներին և ապա երեքով ճանապարհ ընկան այն կողմը, որտեղից բարձրանում էր ծուխը: Ծուխով ցանկացած տեղը հասան: Ծուխը բաձրանում էր մի տան երթիկից. տունը մի ահագին շինութիւն էր, որի շուրջն ահագին ծառեր էին բսած: Նրանք ուղղակի դու-

նով ներս չ'մտան, այլ բարձրացան տան կտուրը և երթիկով ներքև նայեցին որպէսզի տեսնեն ո՞վ է ապրում նրա մէջ: Բայց որքան զարմացան, երբ տեսան, որ մի ամեհի վիշապ նստել էր կրակի մօտ և գլուխը կախ գցել: Կրակը այնքան չաղ էր որ երթիկից էլ կարելի էր տաքանալ: Սյգպէս էլ արին: Նրանք զգուշութեամբ ձեռքները դէպի ներքև կախեցին տաքանալու. բայց յանկարծ նրանցից մէկի ոտը դուրս պրծնելով ընկաւ և մի քար ուղղակի վիշապի գլխին գցեց: Վիշապը իսկոյն վեր թռաւ տեղից, դուրս պրծաւ տանից, որ թշնամու մեծ պտտառը ականջը թողնէ և կտուրը բարձրանալով տեսաւ նրանց, որոնք երկիւղից մնացել էին մեխւած: Վիշապը որովհետև մարդկանցից շատ էր վախենում, ուստի կամեցաւ նրանց հետ գործը քաղցրութեամբ վերջացնել, կեղծաւոր լեզու բանեցնել, ուստի սասաց

—0, բարով էք եկել, հաղար բարով

էք եկելիմ աչքիս ու գլխիս վրայ տեղ ունէք. համեցէք, համեցէք ներս եկէք, գիտեմ որ բաւականին մըսած կ'լինիք, իսկ իմ կրակը շատ չաղ է, համեցէք և տաքացէք: Ես շատ ժամանակ է մարդու երես չեմ տեսել, ներս համեցէք տեսնենք ի՞նչ կայ ի՞նչ չ'կայ, ախր այս որ խաչիցն է, որ ինձ միտներդ էք բերել:

Նրանք, իհարկէ ոչ ճանաչում էին վիշապին, ոչ տեսել էին նրան և ոչ էլ միտներն էին բերել. ընդհակառակն նրանցից իւրաքանչիւրը մտածում էր, որ, ահա իրանց պատառ—պատառ կանէ, բայց իրանք էլ զարմացան, որ վիշապը այնպէս է վարւում: Նրանք սկսեցին մտածել և իրար ասել, որ գուցէ նա մարդ է, որովհետեւ մարդի շատ նման էր, միայն չափազանց վիթխարի կերպարանք ունէր: Չ'գնալը վախկոտութեան նշան համարելով, վճռեցին վիշապի հրաւերն ընդունել և ներս մտնել: Դռնով ներս մտնելու ժամանակ բոլորեց փոքրը, որի

անունը Օսէփ էր, ասաց. «Տղերք, զգուշ կացէք և ինչ որ ես անեմ, դուք էլ այնպէս արէք և ինչ որ ասեմ՝ դուք հաստատեցէք իմ խօսքերը»: Նրանք մօտեցան կրակին. ի՞նչ կըսէ, մի ահագին խարոյկ էր. չորս—հինգ ահագին գերան գլուխ գլխի տւած վառւում էին. նրանց երկարութիւնը մի քանի արշինի էր հասնում. մի մասը ալրւում էր, իսկ միւս մասը նստարանի տեղ էր ծառայում, այնպէս որ երեք եղբայրներն էլ, նստեցին գերանների վրայ և մի լաւ տաքացան: Այնուհետեւ վիշապը սկսեց ճաշի պատրաստութիւն տեսնել: Արդէն մթնել էր: Սեղանը պատրաստ էր. ինչեր ասես, ինչ քաղցր կերակուրներ ասես, որ դրած չէին նրա վրայ: Վիշապի հետ երեք եղբայրներն էլ նստեցին ճաշելու: Վիշապը չէր մոռացել և, գինին առատութեամբ բերել. այդ էլ այն նպատակով, որ նրանց արբեցնէր և հեշտութեամբ անուշ անէր: Որովհետեւ տղաները սոված էին, ուստի

մեծ ախորժակով սկսեցին ուտել և դինին կոնծեց։ Օսէփը հասկացել էր վիշապի միտքը և ձեռքերի շարժումներով կամենում էր հասկացնել եղբայրներին, որ նրանք գինի քիչ խմեն, բայց նրանք արդէն կորցրել էին իրանց և ուշադրութիւն չէին դարձնում Օսէփին, իսկ Օսէփը վերցնում էր գինու բաժակը, մի քանի խօսք էր ասում և բաժակը բերնին մօտեցնելով իրբ թէ խմում է, ճարպիկութեամբ գետին էր թափում։ Մի քանի ժամանակից յետոյ եղբայրները բոլորովին թուլացան և խնդրեցին որ իրանց համար քնելու տեղ պատրաստէ վիշապը։ Օսէփն էլ, թէև բոլորովին ուշքի, նոյնպէս ցանկութիւն յայտնեց քնելու, որովհետև վախենում էր, որ հակառակ դէպքում վիշապն իմանար իր խորամանկութիւնը։ Վիշապն էլ հէնց այդ էր ուզում։ Նա իր ամենալաւ և ամենափափուկ շորերը գցեց և երեքն էլ միասին պառկեցին քնելու։ Պառկեց և վիշապը։ Մի քանի ընդհանր յետոյ բացի

Օսէփից միւս երկու եղբայրներն արդէն անուշ քնով խռմփացնում էին։ Վիշապը շատ ուրախացաւ և որպէսզի հաստատ տեղեկանայ թէ արդեօք բոլորն են քնել թէ ոչ, ձայն տուց։

— Տղերք, ձեզանից ո՞վ քնած, ո՞վ զարթուն։

— Ե՛ս, պատասխանեց Օսէփը։

— Ինչո՞ւ, բարեկամս, մի՞թէ տեղդ վատէ, կամ գուցէ էլի ախորժակ ունիս ուտելու և խմելու. եթէ այդպէս է, ես իսկոյն կ'պատրաստեմ այն, ինչ որ դու ես ցանկանում։

Օսէփն որպէսզի ցոյց տայ, որ իրանք էլ պակաս չեն վիշապից, ասաց.

— Դէհ, իհարկէ ուտել և խմել եմ ցանկանում. եթէ մալրս լինէր այստեղ, հիմա միակ ինձ համար ձառնեղ էր արել և մի գառ մորթել. թէ չէ այդ ինչ ճաշ էր, դեռ փորիս մի մասը դատարկ է։

Վիշապը զարմացաւ որ մի հասարակ մարդ այնքան ուտել է ցանկանում

և վախեցաւ չ'լինի թէ իրանից ուժով լինին այդ մարդիկը: Ինչ և իցէ. նա վեր կացաւ և իսկոյն մի գառ մորթելով ամեն ինչ պատրաստեց: Նորից սեղանի նստան կերան, և խմեցին և էլի պառկեցին: Իհարկէ այս անգամ ևս Օսէփը գինին թափել էր:

Վիշապը այս անգամ բոլորովին համոզւած լինելով, որ Օսէփը ևս քնած կ'լինի, ձայն տւեց.

— Զ'ը, Օսէփ եղբայր, քնել ես թէ էլի ուրիշ փորացաւ ունիս.

— Եհ, վիշապ եղբայր, դու խփի հիւրերիդ պատիւ տալ չես իմանում. այս քան կերել—խմել ենք, բայց գոնէ մի քիչ ջուր չ'բերեցիր որ խմէինք: Եթէ մայրս լինէր, շաքարաւ*) վերցրել և գնացել էր հեռու անտառներից ջուր բերել. եթէ նա ուզում է մեզ լաւ պատիւ տալ ջուրը այդպիսի հեռու տեղերից է բերում:

*) Չատարարը մաղի տեսակն է, միայն նա ցորենի, գարու համար է և նրա ծակերը մեծ—մեծ են:

— Միթէ այդ մի դժւար բան է, ես այս րոպէիս քո ցանկացած ջուրը կ'բերեմ: Բնակարանիցս հեռու, շատ հեռու, անտառի խորքում մի աղբիւր կայ, դու մի քիչ սպասիր, ես այս րոպէիս կ'գնամ և կ'բերեմ: Վիշապը ասաց—չասաց վերցրեց շատարարը, գիմեց գէպի աղբիւրը, առանց մտածելու որ շատարարը ծակծկոտ է և ջուրը նրա մէջ չէր կարող մնալ: Վիշապի հեռանալուց լետոյ Օսէփը սկսեց զարթեցնել իր եղբայրներին, բայց նրանք գինու ազդեցութեան տակ այնպէս էին քնել, որ ոչ մի կերպով չ'կարողացաւ զարթեցնել նրանց: Այնուհետեւ նա սկսեց գիտել վիշապի բնակարանը: Տան մի կողմում կապած էին հրաշալի ձիաներ, միւս կողմում թռչուններ, իսկ մի կողմում փորած էր ոսկու հորը: Երբ Օսէփը ոսկին տեսաւ, խելքը թռաւ: Իսկոյն մի պարկ ճարեց և ոսկիներով լցնելով՝ շալակեց դուրս եկաւ վիշապի տնից և բաւականին հեռանալով մի ծառի տակ թափեց և

նորից յետ դարձաւ ու անկողին մտաւ, որպէսզի վիշապին կասկածի տակ չ'զցէ: Շուտով դարձաւ վիշապը դատարկ շատարարը ձեռքին և ներս մտնելով ասաց.

— Օսէփ եղբայր, այս ի՞նչ խաղ է, որ դու ես խաղում հետս, միթէ շատարարում ջուր կմնայ, ախր չէ որ նա ծակծկոտ է. քո մայրը կամ գիժ է եղել, կամ թէ չէ թնչպէս հասկանալ:

Օսէփը իբր թէ զարմանալով ասաց, «Մայրս իսկի էլ գիժ չէ եղել. միայն բանը նրանումն է, որ դու փոխանակ խախալի, շատարարն ես վերցրել. միթէ դու չէիր մտածում, որ շատարարի ծակերը աւելի մեծ—մեծ են, հետեւապէս և ջուրը նրա մէջ չէր կարող կանգնել: Ես ոչ թէ շատարարն եմ ասել, այլ, խախալը: Փորձիր այդ բանը և կ'տեսնես, որ ասածս ճիշտ է:

Վիշապը պատրաստ էր նրան պատառ—պատառ անելու, որ առաջուց չէր ասել, որպէսզի նորից այնքան ճանապարհ չ'կտրէր, բայց զսպելով իրան, վերցրեց

խախալը և ճանապարհ ընկաւ: Սակայն այժմ աւելի բարկացաւ, երբ տեսաւ որ ջուրը խախալումն էլ չի մնում: Նա որքան ուժումը կար, վազեց գէպի տուն, իսկ մինչև նրա գալը Օսէփը մի պարկ ոսկի ևս տարել թափել էր նոյն ծառի տակ և վերադարձել: Վիշապը խախալը ձեռքին ներս մտաւ և ահուելի ձայնով գոչեց.

— Է՛յ, Օսէփ, եթէ հիւրս չ'լինէիր, ես քեզ այս ընդէիս կտոր—կտոր կանէի. դու իզուր տեղը ի՞նչու ես ինձ նեղացնում, միթէ խախալում ջուր կ'մնայ. Ես...

Ուզեց շարունակել, բայց Օսէփը, որ ձայնից դողդողում էր, լանկարծ նրան ընդհատեց և ասաց.

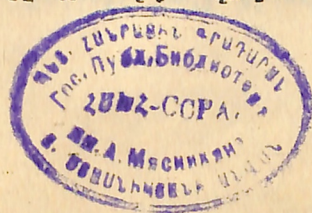
— Ի՞նչպէս թէ խախալ. իհարկէ, հասկանալի բան է, որ խախալում ջուր չի մնալ, և վերջապէս ո՞վ է ասել, որ խախալը տանես, չէ որ նրանից փոքրը կայ. Ես ի՞նչ անեմ որ դու անհասկացող ես և մաղի տեղ խախալը տանելով եկել սպառնում ես ինձ. նախ ես քեզանից չեմ վախ-

նում, երկրորդ ես ճիշտն եմ տեսում, դու հակառակն ես հասկանում: Այժմ էլ վեր-
ցրու մաղը. եթէ այս անգամ էլ ջուր
չմնայ մէջը, այն ժամանակ արիւնքի և ինչ
ուզում ես արած, կուզես կ'մենամարտենք
և ով կըյաղթէ հակառակորդին, իր կերա-
կուրը դարձնէ: Իհարկէ, առաջինը, ես
ուզում եմ, որ ինչպէս սկսել ենք այնպէս
էլ վերջացնենք: Եթէ մայրս լինէր, հիմա
մաղով ջուր էր բերել և ես արդէն քնել
էի ու այսքան խօսակցութեան պատճառ-
չէի դարձել. եթէ ես ջուրը խմած լինէի,
հիմա եղբայրներիս նման անուշ խում-
փացնելիս կ'լինէի: Վիշապը այդ խօսքերի
վրայ մի քիչ հանդարդեց և մտածեց
վերջին փորձը ևս անել և եթէ այդ ան-
գամ էլ չի յաջողւել, այն ժամանակ իր
ուզածը կ'անէր. ուստի մըթմըթալով վեր-
ցրեց մաղը և դուրս արձաւ տնից: Օսէփը
հէնց այդ էր սպասում: Իսկոյն մտաւ
ոսկուհորը, մի պարկ ոսկի ևս հանեց, եկաւ
զարթեցրեց եղբայրներին, սլատմեց նրանց

ամեն ինչ և երեքով ճանապարհ ընկան:
Իսկ վիշապը տեսնելով որ այդ անգամ էլ
փորձը անաջող անցաւ, կատաղեց, ջարդեց
մաղը և վազեց դէպի տուն, որ խաբեբայ
մարդու մեծ պատառականջը թողնի բայց
որքան զարմացաւ, երբ ներս մտնելով
տեսաւ որ տանը ոչ ոք չ'կար: Նա դէս
ու դէն ընկաւ, փնդրեց քունջ ու պուճախը,
բայց ոչինչ չ'գտաւ: Սակայն նրա կատա-
ղութիւնը աւելի բորբոքեց, երբ տեսաւ,
որ ոսկուհորը բաւականին դատարկւել է:
Նա իսկոյն հասկացաւ, որ Օսէփը իրան
խաբելիս է եղել, որպէսզի այդպիսով
ժամանակ վատակէ և իր եղբայրներին
զտրթեցնելով փախչէ: Վիշապը աղօթում,
խնդրում էր, որ Օսէփը իր ճանկն ընկնէր,
բայց որտեղից, արդէն ամեն ինչ վերջա-
ցած էր: Նա այնքան այս ու այն կողմն
ընկաւ, որ բոլորովին յոգնեց, նստեց մի
գերանի վրայ և քաղցը ննջեց: Իսկ մեր
ճանապարհորդները ոսկիները շաւկած
գնում էին: Օսէփը ճանապարհին կ'ամեցաւ

իր դանակով մի ճիպոտ կտրել, բայց տեսաւ որ վիշապի տանն է թողել: Նա այդ մասին յայտնեց եղբայրներին և ասաց, որ ինքը պէտք է գնայ և յետ բերի դանակը: Եղբայրները խնդրեցին, աղաչեցին, որ նա իզուր տեղը չ'գնայ և վիշապին զոհ դառնայ այն էլ մի բուժ գանակի համար, բայց նա չ'լսեց նրանց և յետ դարձաւ դէպի վիշապի տունը: Կամաց—կամաց բարձրացաւ կտուրը և նայելով տեսաւ, որ վիշապը նստել և ննջում էր. անզգուշութիւնից Օսէփը մի քար գցեց. վիշապը կարծելով որ քար գցողը մուկ է, բարկացաւ, կրճտացրեց ատամները, վերցրեց բահը և դուրս վազեց, որպէսզի կտուրը քանդէ և իր վրէժը փոքրիկ մկնից հանէ: Բայց հէնց որ կտուրը բարձրացաւ միւս կողմից Օսէփը մտաւ ներս, վերցրեց դանակը և կամենում էր դուրս փախչել, սակայն վիշապը նկատեց, վրայ հասաւ, բռնեց և կամեցաւ ջարդ ու փշուր անել նրան, բայց այնքան էր բարկացած, որ

չուզեց մի անգամից սպանել, այլ կամեցաւ երկար տանջել, ուստի գցեց մի ջլալի մէջ, կախեց հերթիկից և մի ճիպոտ վերցնելով սկսեց սաստիկ հարւածել նրան: Հարւածները այնքան սաստիկ էին որ Օսէփը սկսեց զանազան ողբալի ձայներ հանել: Վիշապը լսելով նրա ձայնը, զարմացաւ կարծելով թէ նա երգում է և հարցրեց. «Օսէփ եղբայր, այդպէս լաւ է. ինչպէս երևում է քեզ ծեծը շատ է դուր գալիս, որ այդպէս երգում ես»: Օսէփը իրան զսպեց, երբ վիշապը խօսեց, որպէսզի ցոյց տար որ ճիշտ են վիշապի ասածները և ասաւ սոսա. իհարկէ, շատ լաւ է, այլպէս ինչու պէտք է այնպէս երգեմ. միթէ այդպիսի ճիպոտներով կարող ես ինձ ցաւ պատճառել. մայրս երբ ուզում էր մեզ պատժել, իսկոյն վազում էր անտառ, թարմ հունի ճիպոտներ էր կտրատում և նրանցով մեզ ծեծում. այ, հասկանալի է, որ նրա՛ք ցաւ են պատճառում. իսկ քո ձեռքի ճիպոտները ուղղակի մարդու քէփն են

բերում:

— Լաւ, խաբեբայ, ասաց վիշապը, այդ էլ կ'փորձեմ. միւսնոյն է, այժմ էլ չես կարող ձեռքիցս ազատուել, դու արդէն փակւած ես ջլալում և երգիկից կախւած: Ես ահա գնում եմ. իսկ եթէ այս դէպքում էլ երևայ քո խաբէութիւնը, Օ, այն ժամանակ մի հարւածով պէտքէ կեանքիդ վերջ դնեմ. ասաց վիշապը և դուրս թռաւ ճիպոտ բերելու:

Օսէփը տեսնելով որ վիշապը արդէն հեռացաւ, հանեց դանակը, պատռեց ջլալը և թրոմփ, ընկաւ գետնին: Թէև նրա մէջքը բաւականին ցաւեց, բայց կեանքը քաղցր էր, նա մի կերպով վերկացաւ, բըռնեց վիշապի փոքրիկ ձագը, որ կենդանիների շարքումն էր, դրեց ջլալում, կարեց պատռած տեղը, կախեց երգիկից և փախաւ դէպի իր եղբայրները: Այդ րոպէին ներս մտաւ վիշապը թարմ ճիպոտները ձեռքին և սկսեց հարւածել: Վիշապի ձագը սկսեց ձայներ հանել և ասում էր.

— Օ, մայրիկ, այդ ես եմ, քո ձագուկն եմ, մի ծեծիր. ախր ես քեզ ինչ եմ արել. վայ մայրիկ, կողքս կոտրեցիր, ազատիր ինձ:

Իսկ վիշապը կարծելով թէ նա Օսէփն է և կեղծում է, ասաց. «Էհ, Օսէփ, ալլաւ չես խաբիլ ինձ, վերջին ասածդ ճիշտ դուրս եկաւ. այժմ տեսնում եմ, որ երգելու տեղ խնդրում և պաղատում ես. բայց իզուր: Ահա ժամանակ եմ տալիս, դէհ սկսիր երգել. ասաց և սկսեց էլի զարկել: Խեղճ ձագուկը էլի խնդրեց, էլի պաղատեց, բայց չար վիշապը չ'սեց նրան, մինչև որ ձագուկի ձայնը կտրւեց և սատկեց: Վիշապը այնուհետև կամեցաւ ջլալի բերանը բանալ և իր սոված փորը կշտացնել, բայց յանկարծ արիւնը գլուխը տւեց, երբ իսկապէս տեսաւ իր սառած ձագին: Նա կատաղութեամբ այնպէս գռռաց, որ ամբողջ աշխարհը զրդդաց. սկսեց բարձր ձայնով լաց լինել, վազվզել, այս այն կողմն ընկնել, բայց էլ ուր,

Օսէփը իր բանը տեսել և անհետացել էր։ Վիշապի բոլոր ջանքերը՝ նրան գտնելու իզուր անցաւ։ Այդ օրից սկսած նա խեղճացաւ և իր ձագուկի համար սուգ էր սլահում։

Օսէփը միանալով իր եղբայրներին, շարունակեցին իրանց ճանապարհը և դէպի իրանց տունը տանող ճանապարհից շեղւելով, դուրս եկան այդ երկրի թագաւորանիստ քաղաքը։ Թագաւորին յայտնեցին, որ երեք եղբայր ահագին հարստութեամբ քաղաք են մտել։ Թագաւորը շատ վախեցաւ և նրանցից մէկին կանչեց իր մօտ և ասաց. « Ես ձեզ ազատ կ'ընողնեմ, եթէ այստեղից մօտիկ անտառում ապրող վիշապի թուռներէից մէկը բերէք ինձ համար»։ Այդ այն միւսնոյն վիշապն էր որից հազիւ հազ էին ազատուել։ Մեծ և միջնակ եղբայրները հրաժարեցին։ Թագաւորը կանչեց ամենափոքրին և միւսնոյնը նրան առաջարկեց։ Օսէփը քիչ մտածելուց յետոյ համաձայնեց և եկած ճանապարհով

դարձաւ ու հասաւ վիշապի բնակարանին։ Այժմ այլ ևս կտուրը չբարձրացաւ, այլ զգուշութեամբ մտաւ թռչնանոցը և մի բազէ բռնեց ու կամենում էր դուրս գալ, բայց որովհետեւ բազէն սովորեցրած էր, ուստի սկսեց զանազան ձայներ հանել, որ այդպիսով իմաց տայ տիրոջ։ Օսէփը նրա միտքն իմանալով, իսկոյն ձիւների Խոռոռում թաք կացաւ։ Վիշապը որ դեռ սգի մէջ էր, ներս մտաւ և տեսնելով որ ոչոք չկայ, բազէին մին լաւ ծեծեց, որ նա իզուր տեղը ձայն էր տուել, և դուրս եկաւ։ Օսէփն այժմ հաւատացած լինելով, որ բազէն խռոված լինելով այլևս ձայն չի հանիլ, եթէ նրան բռնի, դուրս եկաւ թաքկացած տեղից և մօտենալով բռնեց նրան։ Եւ յիրաւի այժմ բազէն ոչ մի ձայն չ'հանեց, իսկ Օսէփը վերցնելով նրան ուրախ—ուրախ գնաց, հասաւ քաղաք և մարդիկ ուղարկեց թագաւորին ասելու, «Թագաւորը ապրած կենայ, ես կատարել եմ ձեր պահանջը»։ Թագաւորը շատ զար-

մացաւ, որ Օսէփը կենդանի տուն էր դարձել, որովհետեւ նա շատերին էր այգ-պիսի փորձերով վիշապին զոհ դարձրել: Երբ Օսէփը ներկայացաւ Թագաւորին, նա գովեց նրա քաջութիւնը և ասաց, որ այս անգամ էլ Թող նրա ձիաներից մէկը բերի: Օսէփը համաձայնեց. գնաց համարեանոյն եղանակով ձին հանեց, նստեց վրան և կանչեց. «Վիշապ եղբայր, դուրս արի, ես Օսէփն եմ, քո ձագը կորցնողը և ահա տանում եմ քո ձին».

Վիշապը երբ որ Օսէփի ձայնը լսեց, իսկոյն դուրս պրծաւ և տեսաւ որ նա ձիու վրայ նստած, սլանում է: Վիշապը շատ ծնկները ծեծեց, բարկացաւ իր վրայ, որ իգուր տեղը բարկացրել էր իր խելօք կենդանուն և սկսեց բարձր ձայնով կանչել. «Օսէփ, Օսէփ, գոնէ կանգնիր համբուրեմ ձիւս ճակատը, էլի Թող քեզ լինի, ես ազնիւ խօսք եմ տալիս, որ քեզ ձեռք չեմ տալ. դու ինձ զրկեցիր բոլորից, գոնէ կատարիր վերջին խնդիրս, Թող գամ և

համբուրեմ նրա ճակատը»: Բայց Օսէփը չ'հաւատաց նրա խօսքերին, քչեց ձին և հասաւ Թագաւորանիստ քաղաքը: Թագաւորը և պալատականները զայրացան և միևնոյն ժամանակ մտածեցին վերջին փորձն ևս անել: Թագաւորը կանչեց երեք եղբայրներին էլ և ասաց. «Ես երկու բան առաջարկեցի, դուք երկուսն էլ կատարեցիք. այժմ վերջինն եմ առաջարկում, եթէ այդ էլ կատարեցիք, իմացէք որ ես ձեզ ազատ կ'թողնեմ և ինձ մօտ կ'պահեմ: Դուք պէտք է բերէք և վիշապին — ահա վերջին ցանկութիւնս»:

Մեծ և միջնակ եղբայրները սարսափեցան, իսկ Օսէփը մի քիչ մտածելուց յետոյ յայտնեց, որ ինքը կարող է և վիշապին բերել: Նրա եղբայրները որքան խնդրեցին, որ Օսէփն այգպիսի յանդուգն քայլ չանի, սակայն նա չ'լսեց նրանց և Թագաւորից խնդրեց մի կացին, մի ուրագ, մի քանի մեխ և ստանալով բոլորը, կերպարանափոխեց, երեսին ներկ քսեց,

շորերը փոխեց և գնաց վիշապի մօտ։
Հասնելով վիշապի տանը, նա սկսեց բակի
ահագին ծառը կտրել։ Երբ ծառը ճռճը-
ռալով գետնին գլորւեց, այն ժամանակ
վիշապը դուրս թռաւ տնից և տեսաւ,
որ իրան բոլորովին մի անծանօթ մարդ
կացինը ձեռքին կանգնելէ, իսկ ծառը
ճղակոտոր ընկած է գետնին։ Նա կամեցաւ
յարձակել և մի անգամից կուլ տալ նրան,
բայց կամեցաւ կտրելու պատճառն իմանալ
ուստի հարցրեց.

— Ս'յ տղայ, ինչո՞ւ ես կտրել այս ծառը.

Ստեփը դողդողալով պատասխանեց.

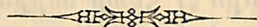
— Գի՞տէք, վիշապ եղբայր, ես մի
եղբայր ունէի, այս քանի օրերս մեռաւ,
նրա համար դաճաղ է հարկաւոր, ես շատ
ման եկայ, բայց ոչ մի յարմար ծառ
չ'գտայ. յանկարծ տեսայ այս ծառը և
սկսեցի կտրել։ Ես մտածում էի, որ եթէ
տէրը երևայ, նրան կ'խնդրեմ, կաղաչեմ,
որպէսզի նա ինձ ներէ, և ես եթէ կտրել
եմ, բոլորովին հաւատացած եմ եղել, որ

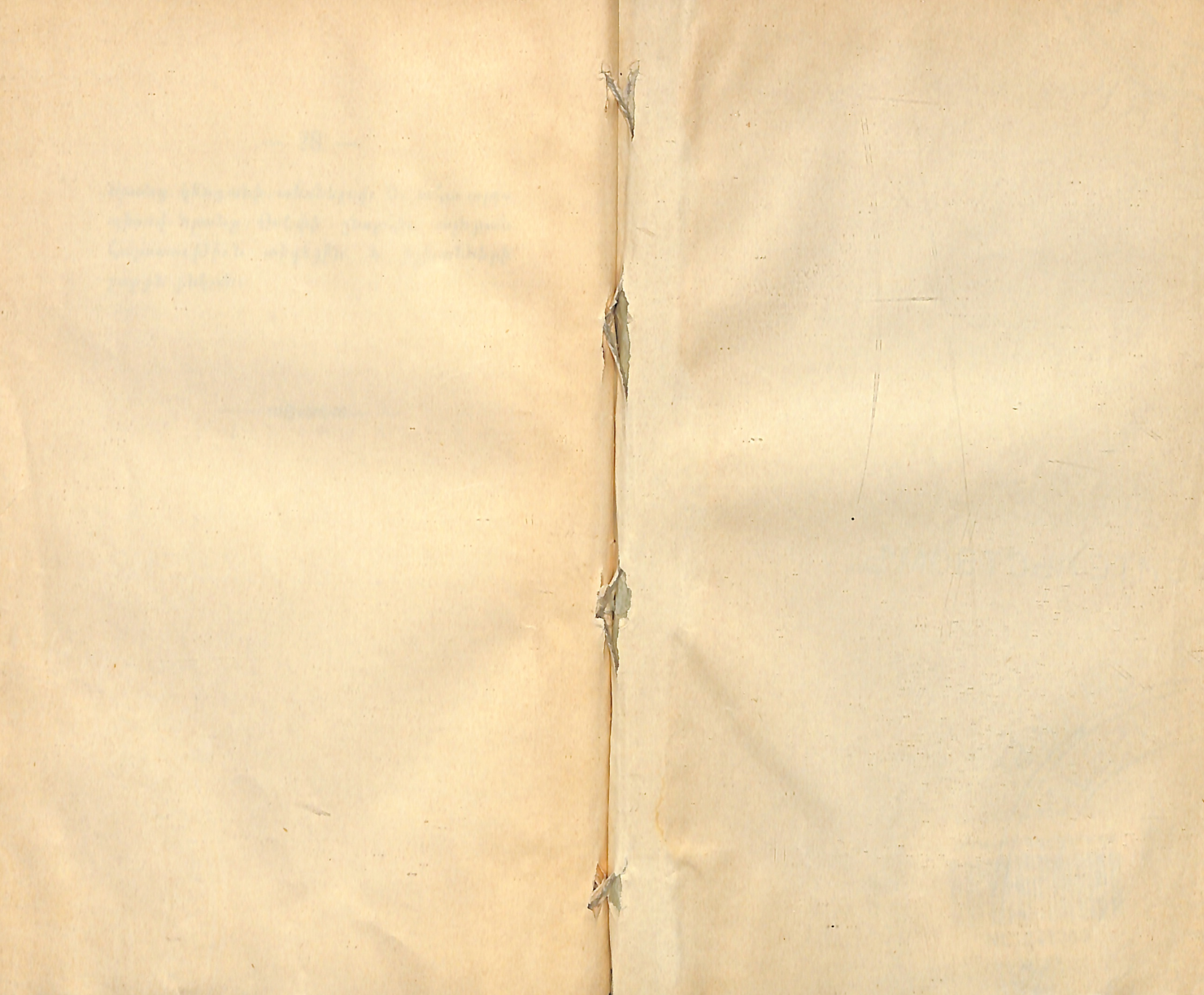
անպատճառ կներւի ինձ։ Ե՛հ, վիշապ
եղբայր, այնպիսի մի գեղեցիկ եղբայր
ունէի, որ բոլորովին ձեզ նման էր։ Նոյն
իսկ եթէ այնքան բարի գտնւէք որ նե-
րէք, այն ժամանակ նրա տաճաղը ուղ-
ղակի ձեր մարմնի համեմատութեամբ
պէտք է շինեմ, որովհետեւ նա բոլորովին
ձեր հասակին էր։ Սյ ժամ դուք էք իմանում,
ահա ես ձեր առաջն եմ, արտասուքը
աչքերիս, ուզում էք ներեցէք ուզում էք
պատառ—պատառ արէք։ Վերջին խօս-
քերի ժամանակ նա սկսեց կեղծ կերպով
լալ։ Վիշապի սիրտը շարժւեց։ Չէ որ նրա
էլ որդին էր մեռել։ Նա յայտնեց որ նե-
րում է և միւսնոյն ժամանակ համաձայ-
նութիւն տւեց դաճաղը իրան վրայ շի-
նելու։ Ստեփը շնորհակալութիւն յայտնեց
և գործի սկսեց։ Քիչ ժամանակից յետոյ
խնդրեց վիշապից, որ մտնէ դաճաղի մէջ,
որ տեսնէ ինչպէս է։ Վիշապը մտաւ և
ասաց, որ մի քիչ էլ պէտք է խորացնել։
Խորացնելուց յետոյ նորից մտաւ և ասաց,

որ փակիչը դնէ, տեսնելու թէ ինչպէս է: Օսէփը հէնց դրան էր սպասում. նա ուրախութեամբ փակիչը դրեց, վրան պինտ նստեց, մի քանի մեխ զարկեց և այդպիսով վիշապին բանտարկեց: Այնուհետև յայտնեց որ ինքը Օսէփն է: Վիշապը փրփրեց, կատաղեց, բայց ամեն ինչ արդէն վերջացած էր: Վիշապի տան մօտով մի գետ էր հոսում. Օսէփը նրան շրջելով տարաւ գցեց գետը, ինքն էլ վրան նստելով գետի հոսանքով հասաւ թագաւորի պալատին: Թագաւորն այս անգամ մնաց շւարած: Նա էլ չիմացաւ ինչ անէր, միայն յայտնեց որ վիշապին պէտք է բաց թողնէ, եթէ Օսէփը նրանից կարողացաւ ազատել, հօ այն է կազատւի, իսկ եթէ ոչ՝ ուրեմն ոչ: Օսէփը այն ժամանակ ասաց, ինքը կ'զնայ հեռու մի սարի վրայ կ'կանգնի, իսկ թագաւորը թող վիշապին բաց թողնէ և իրան ցոյց տայ: Թագաւորը համաձայնեց: Օսէփը իսկոյն գնաց հասաւ սարին, հանեց շորերը և մի փայտի

վրայ հագցնելով տնկեց սարի գլխին, իսկ ինքը թաքկացաւ: Թագաւորը երբ Օսէփին նկատեց սարի գլխին, իսկոյն վիշապին բաց թողեց և Օսէփին ցոյց տւեց: Վիշապը կայծակի արագութեամբ վազեց դէպի Օսէփը և հասնելով տնկած փայտին՝ ճանկեց նրան և այնպէս ուժգին տէպի ներքև զլորեց, որ ինքն էլ հետը ներքև թաւալւեց, նրա մեծ պատառը ականջ մնաց: Օսէփն արագութեամբ գնաց հագաւ շորերը և վիշապի մորթը մաշկելով ուսերին գցեց ու գնաց ներկայացաւ թագաւորին: Թագաւորը տեսնելով նրա քաջագործութիւնը, այլևս վստեցաւ նրա հետ խաղեր խաղալ, և այնուհետև նրանց ոսկիները մի ջորու բարձեց, իրանից էլ բաւականին ոսկի դրաւ և մի քանի պալատականների հետ իրանց հայրենիքը ուղարկեց: Բացի դրանից թագաւորը Օսէփին իր երկրի իշխան նշանակեց: Նրա ծնողները, որոնք արդէն ողբում էին իրանց որդիների կորուստը, շատ ուրախացան

նրանց կենդանի տեսնելով: Եւ ահա այդ-
պիսով նրանք Օսէփի շնորհիւ այնքան
հարստութիւն տիգեցին և իշխանների
շարքն ընկան:

2013

12696

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1641350

